

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Szöllősi József ügyvéd (....) által képviselt dr. felperes neve (felperes címe) felperesnek a dr. Horváth Zoltán jogtanácsos (....) által képviselt alperes neve (....) alperes ellen szerzői jogi igény iránt indított perében a Nógrád Megyei Bíróság 2010. december 7. napján kelt, 15.P...../2010/5. sorszámú ítélete ellen a felperes 6. sorszám alatt előterjesztett fellebbezése és az alperes Pf.4. sorszám alatt előterjesztett csatlakozó fellebbezése folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, kötelezi az alperest, hogy a felperesnek 15 napon belül fizessen meg 157 000 (Százötvenhétezer) forint szerzői jogdíjat, a keresetet ezt meghaladóan elutasítja, a perköltségre és az illetékre vonatkozó rendelkezéseit helybenhagyja.

A másodfokú perköltségüket a felek maguk kötelesek viselni.

A felperes köteles az államnak külön felhívásra megfizetni 166 000 (Százhatvanhatezer) forint illetékfeljegyzési jog folytán le nem rótt fellebbezési illetéket, míg az alperes illetékmentessége folytán le nem rótt 175 500 (Százhetvenötezer-öttszáz) forint fellebbezési illeték az államot terheli.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

A felperes 1986. szeptember 8. és 2005. október 27. között közalkalmazotti jogviszonyban állt az alperesnél, 2000. július 1. és 2003. május 31. között az alperesi szervezet igazgatói teendőit látta el. Munkája során részt vett a megyei néprajzi gyűjtemény gyarapításában, fényképeket, diafelvételt készített, időszaki és állandó kiállításokat rendezett, publikált, a kutatási anyagait részben az alperesi munkáltató számítógépén, illetve floppy lemezekon rögzítette. A felperes két könyvet is írt, az első „...” címmel 2002. decemberében, a második „...” címmel 2003. áprilisában került kiadásra. Az impresszum szerint a könyvek szerzője a felperes, kiadója a felperes és az alperes, felelős kiadója szintén a felperes, mint megyei-múzeumigazgató. A könyvek az 1998-ban, illetve 2000-ben megrendezett azonos tárgyú időszaki kiállításokat követően, pályázati támogatással kerültek

kiadásra, a pályázathoz készült költségvetésben a honorárium az első könyvnél 64 000, a másodiknál 93 000 forintban került megjelölésre.

A felperes eredeti keresete az általa készített diafelvételekhez, illetve floppyn tárolt gyűjteményi adatokhoz való hozzáférés biztosítására, továbbá könyvenként 300-300 példány átadására, vagylagosan könyvenként 4 850, illetve 4 900 forint alapul vételével 2 925 000 forint megfizetésére irányult.

Az elsőfokú bíróság 15.P.20.791/2009/15. számú ítéletével a felperes keresetét elutasította és kötelezte, hogy fizessen meg az alperesnek 15 napon belül 200 000 forint perköltséget, míg az államnak külön felhívásra 265 500 forint le nem rótt eljárási illetéket.

A felperes fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.498/2010/3. sorszám alatti részítéletével helybenhagyta az elsőfokú ítéletnek a diafelvételek és a floppy lemezek kiadásával kapcsolatos keresetet elutasító rendelkezését, a szerzői jogdíj megfizetésére irányuló kereset tekintetében azonban az ítéletet, a perköltségre és az illetékfizetésre is kiterjedően hatályon kívül helyezte és ebben a keretben az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 30. §-ának (1) bekezdése értelmében a könyv formában megjelent tudományos munkák - amelyek az alperes által sem vitatottan egyéni, eredeti jellegűk folytán szerzői védelem alá tartoznak - megírása meghaladta a felperes közalkalmazotti jogviszonyból eredő kötelezettségét, ezért e művek tekintetében az alkotó felperest illetik meg a szerzői személyhez fűződő és vagyoni jogok. Valamint azt a megállapítást is helytállónak találta, hogy az Szjt. 45. §-ának (1) bekezdése alapján a felhasználási szerződést írásba kell foglalni és annak elmaradása semmisséghez vezet. Mivel az adott esetben a felek között írásbeli felhasználási szerződés nem jött létre, de a felperes a könyveket az alperesnek átadta, aki azokat a szerző által sem kifogásoltan kiadta, megállapítható, hogy a felperes szóban, de legalábbis ráutaló magatartással engedélyt adott, ekként a felek között kiadói szerződés jött létre, amelynek az írásba foglalása nem történt meg. Tekintettel azonban arra, hogy a Ptk. 217. §-ának (1) bekezdése szerint a szerződés semmis és az eredeti állapot nem állítható helyre, továbbá figyelembe véve, hogy az Szjt. 16. §-ának (4) bekezdése szerint a felperes szerzői jogdíjra tarthat igényt, amiben a felek között vita van, ebben a körben az eljárás megismétlésére látott okot.

A felperes az új eljárásban fenntartott keresetében kérte az érvénytelen felhasználói szerződést hatályossá nyilvánítani, továbbá az alperest könyvenként 300-300 vagy összesen 600 példány kiadására kötelezni, vagylagosan a könyvek után 4 850, illetve 4 900 forint alapul vételével 2 925 000 forint szerzői jogdíj megfizetésére tartott igényt.

Az alperes továbbra is a kereset elutasítását kérte, azzal védekezve, hogy a felperes ráutaló magatartással ingyenesen bocsátotta rendelkezésére a műveket. Úgy nyilatkozott, hogy az első műből 613, a másodikból 211 példány van még a birtokában. Álláspontja szerint, amennyiben mégis jár a felperesnek szerzői jogdíj, annak a pályázati költségvetésbe beállított, de ténylegesen ki nem fizetett 64 000, illetve 93 000 forint honoráriumhoz kell igazodnia és ennek alapján művenként 13, illetve 19 darab könyv kiadására tarthat igényt.

A megismételt eljárásban hozott - a jelen eljárásban felülbírált - ítéletével az elsőfokú bíróság kötelezte az alperest, hogy a felperesnek szerzői jogdíj fejében 15 napon belül adjon ki a „...” című 2002. évben megjelent könyvből 60 példányt, míg a 2003. évben kiadott „...” című könyvből 24 példányt. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy az alperesnek 15 napon belül fizessen meg 244 000 forint perköltséget, továbbá az államnak felhívásra 546 100 forint feljegyzett első- és másodfokú illetéket, míg az ezt meghaladóan feljegyzett illeték az állam terhén marad.

Az elsőfokú bíróság - utalva a Ptk. 237. §-ának (1)-(2) bekezdéseire és az Szjt. 16. §-ának (4) bekezdésére - a felhasználói szerződést érvényesnek nyilvánította és az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatásokat mérlegeléssel számolta el. Rögzítette, hogy a felperes a két könyv szerzőjeként szerzői jogdíjat az alperestől nem kapott és mivel arról kifejezett nyilatkozattal nem mondott le, a jogdíjra alappal formálhat igényt. Ennek meghatározásánál értékelte, hogy a felperes felhívás ellenére nem bizonyította azon állítását, hogy a könyveket az alperes értékesítette és abból jelentős bevételekre tett szert, továbbá, hogy az alperesnél nem volt kialakult rend a munkavállalók munkakörön kívül alkotott és rendelkezésére bocsátott művei után járó díjazás kérdésében, a szerzők általában bizonyos számú példányt kaptak a kiadott könyvből, de pénzbeli juttatásra nem került sor. A mérlegelési körbe vonta, hogy mindkét mű esetében pályázat került benyújtásra és a szerzői jogdíjat a közölt költségvetés tükrében találta meghatározhatónak. Ennek során a teljes kiadási költségekhez arányosította a kézirat honoráriumaként beállított, azonban ténylegesen ki nem fizetett összegeket és arra az eredményre jutott, hogy ez az arány a „...” című könyv esetében 5 %-ot, míg a „...” című alkotás esetében 4,4 %-ot tett ki. Számításba véve a kiadott 1 200, illetve 550 darabos példányszámot, megállapította, hogy az első könyv tekintetében 60, a második könyv tekintetében 24 darab példány illeti meg a felperest, figyelemmel arra, hogy elsősorban az alkotások természetbeni kiadását kérte a szerzői jogdíja fejében.

A perköltség megállapításánál, figyelemmel a 4 425 000 forintos legmagasabb pertárgy értékre, úgy találta, hogy a felperes 10 %-ban tekinthető pernyertesnek, míg 90 %-ban pervesztes lett és ennek megfelelően a felperest kötelezte a perköltség és részben az eljárási illeték megfizetésére.

Az elsőfokú ítélettel szemben a felperes fellebbezéssel, az alperes csatlakozó fellebbezéssel élt.

A felperes fellebbezése az elsőfokú ítélet megváltoztatására és a keresete szerinti döntés meghozatalára irányult, támadva a perköltségre vonatkozó rendelkezést is.

Álláspontja szerint igénye elbírálásánál az ítélet tévesen indult ki a pályázati költségvetésben foglaltakból, az adatokat nem vetette egybe a tényleges előállítási költségekkel, nem értékelte, hogy figyelemmel a kapott támogatásokra az alperesnek egyáltalán volt-e anyagi ráfordítása és rámutatott, hogy e tekintetben az alperesen állt a bizonyítás terhe. Kifejtette, miszerint az elsőfokú bíróság a szellemi munka értékét teljesen lebecsülte, úgy tekintette, hogy a támogatás csak az alperest illeti, holott szerző nélkül egyetlen mű sem létezhet. Továbbá annak figyelmen kívül hagyását is sérelmezte, hogy a felperes a műnek kiadója is volt. Abban is tévedett az elsőfokú bíróság, hogy a felperest terhelte az alperesi értékesítés tényének a bizonyítása és előadta, miszerint közömbös, hogy az alperes a neki jutó könyvekkel mit kíván tenni.

Fellebbezése kiegészítésében kifogásolta azt az ítéleti megállapítást, hogy a két könyv a muzeológusi gyűjteményi munkán alapult, tekintve, hogy a kiállítások nem az intézményvezető munkaköri kötelezettsége körében kerültek megrendezésre és nem voltak muzeológusi, könyvírasi és publikálási feladatai. Előadta, hogy a pályáját élethivatásként fogta fel és szabad idejének nagy részét is a kutatásnak szentelte. Hangsúlyozta, hogy noha a múzeumot is kiadóként tüntette fel, valójában a kiadással kapcsolatos minden munkát maga végezte, ahhoz anyagi áldozatot nem kért és nem is kapott a szervezettől, azonban a szerzői jogot még részben sem ruházta át, a kiadási jogot pedig csak annyiban, hogy kiadóként az alperes is feltüntetésre került. Nyomatékosította, hogy bár szerzőként és kiadóként mindkét mű valamennyi példánya megilleti, mégis csak részben kívánja jogait érvényesíteni. Rámutatott, hogy a megmaradt művek az alperesnél csak raktározási terhet jelentenek és előbb-utóbb selejtezésre kerülnek, megakadályozva azt, hogy a könyvek eljussanak az érdeklődőkhöz.

Az alperes csatlakozó fellebbezésében az elsőfokú ítélet megváltoztatásával a teljes kereset elutasítását kérte.

Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság nem nyilvánította hatályosnak a felhasználási szerződést, és így jogalap nélkül, hatályos szerződés hiányában marasztalta az alperest. További álláspontja szerint amennyiben a ráutaló magatartás alkalmas a szerződéses akarat kifejezésére, akkor az ugyanilyen módon kinyilvánított ingyenességi nyilatkozat is megfelelő a hatályossá nyilvánítandó felhasználási szerződés díjmentességének megállapításához. Az adott esetben a felperes perbeli nyilatkozatai, illetve a munkaviszonyának fennállása idején tanúsított magatartása alapján megállapítható, hogy a szerző ráutaló magatartással kifejezetten lemondott az őt megillető példányokról, utólagos igényérvényesítése pedig, amivel tulajdonképpen saját korábbi mulasztásait kifogásolja, a Ptk. 4. §-ának (4) bekezdésébe és 5. §-ának (1)-(2) bekezdéseibe ütközik, hiszen igazgatósága idején senki nem gátolta őt meg a szerzői jogai érvényre juttatásában.

A felperesi fellebbezésben foglaltakra észrevételezte, hogy a könyvek kiadására intézményi keretek között került sor, a keletkezett iratok az alperes nevére szólnak, a járulékos terheket is ő viselte, közreműködése nélkül a felperes a műveket nem tudta volna megjelentetni. Hangsúlyozta, hogy a könyvek megjelenése idején az intézményt a felperes képviselte, ezért cselekménye által a képviselt vált jogosítottá, illetőleg kötelezetté. Előadta, hogy a felperes iratellenesen tagadta, miszerint a könyvek nem a muzeológusi gyűjtőmunkáján alapulnak, ugyanakkor megjegyezte, hogy vezetői megbízása főmuzeológusi feladatait nem zárta ki, hanem arra épült. Kiemelte, hogy szellemi munkájának értékét a felperes maga állapította meg, amikor a honoráriumok összegét a költségvetésbe beépítette. A művek terjedelem/költség/díjazás arányára való hivatkozás kapcsán azzal érvelt, hogy az a Pp. 235. §-a alapján nem vehető figyelembe.

A felperes a csatlakozó fellebbezésre tett észrevételeiben lényegében megismételte a korábban kifejtett jogi álláspontját.

A másodfokú bíróság az ítélet ellen irányuló fellebbezést és csatlakozó fellebbezést a Pp. 256/A. § (1) bekezdésének f) pontja alapján, tárgyaláson kívül bírálta el.

A fellebbezés nem alapos, a csatlakozó fellebbezés kis részben alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást kellő mélységben feltárta, azonban az abból levont következtetéseivel és a szerzői jogdíj megállapításának módjával, továbbá a könyveket kiadni rendelő rendelkezésével a másodfokú bíróság nem értett egyet, ezért az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatására látott okot az alábbiakban foglaltak szerint.

Az Szjt. 3. §-án keresztül alkalmazott Ptk. 217. § (1) értelmében az alaktság megsértésével kötött szerződés semmis. A peres felek között a kézirat átadásával és a könyvek kiadásával szóban, de legalább ráutaló magatartással kötelmi jogviszony, kiadói szerződés jött létre, ami azonban az alaktság tekintetében nem felelt meg a jogszabályi rendelkezésnek, mert az Szjt. 45. §-ának (1) bekezdése a felhasználási szerződésre kötelező írásbeliséget ír elő, az érintett művek tekintetében pedig a megállapodás írásba foglalása elmaradt. Ezért az adott esetben az írásbeliség nélkül létrejött felhasználói szerződést érvénytelennek kell tekinteni. Ugyanakkor a szerződés nem vitásan teljesedésbe ment, a felek úgy teljesítettek, mintha érvényes szerződés alapján jártak volna el, a felperesi művek az alperesnek átadásra kerültek és az alperes a kiadással felhasználta, többszörözte és terjesztette, tehát az eredeti állapot már nem állítható helyre. Ezért tévesen nyilvánította érvényesnek az elsőfokú bíróság a felek közötti felhasználási szerződést, azt a Ptk. 237. § (2) bekezdése értelmében hatályossá kell nyilvánítani.

Azokban az esetekben, amikor a szerződést megelőző állapot nem állítható helyre és a szerződés érvényessé sem tehető, a bíróság a hatályossá nyilvánítással ismerheti el a bekövetkezett tényhelyzetet és a jövőre nézve rendezi a felek jogviszonyát akként, hogy rendelkezik az ellenszolgáltatás nélkül álló szolgáltatás

ellenértékének az elszámolásáról, ezzel reparálva a szolgáltatás-ellenszolgáltatás egyensúlyának követelményét. Erre jellemzően akkor van szükség, ha az egyik fél már teljesített, de az ellenszolgáltatás nélkül történt, mert a másik fél részéről a teljesítés elmaradt, ami az ő oldalán jogalap nélküli gazdagodást eredményezhetne. A perbeli szerződés esetében megállapítható, hogy a felperes már teljesített, hiszen az általa létrehozott alkotásokat az alperesnek átadta, az alperes azonban csak részben teljesített, mert gondoskodott ugyan a könyvek kinyomtatásáról és megjelenéséről, de sem azzal egyidejűleg, sem azóta nem fizetett a szerzőnek szerzői jogdíjat az Szjt. 16. §-ának (4) bekezdése alapján.

A kifejtettek alapján, az alperessel egyetértve, a Fővárosi Ítéltábla a peres felek között létrejött kiadói szerződést a határozathozatalig hatályossá nyilvánította. A marasztalási igényre tekintettel nem szükséges, hogy a hatályossá nyilvánításra vonatkozó megállapítás a határozat rendelkező részében megjelenjen, elégséges, ha az indokolásban szerepel, ekként e körben alaptalan volt a csatlakozó fellebbezés eljárási kifogása.

Az Szjt. 16. §-ának (4) bekezdése kimondja, hogy ha e törvény másképp nem rendelkezik, a szerzőt a mű felhasználására adott engedély fejében díjazás illeti meg, amelynek - eltérő megállapodás hiányában - a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. A díjazásról a jogosult csak kifejezett nyilatkozattal mondhat le. Ha a törvény a felhasználási szerződés érvényességét megszabott alakhoz köti, a díjazásról való lemondás is csak a megszabott alakban érvényes.

Az ismertetett szabályok következtében eredménytelenül hivatkozott az alperes arra, hogy amennyiben a felhasználási engedély ráutaló magatartással megadható, akkor hasonlóan az ingyenesség is biztosítható, ez pedig a felperes nyilatkozata, illetőleg a munkaviszonyának fennállása idején tanúsított magatartása alapján nyilvánvalóan megállapítható. A szerzői jogi törvény egyértelműen fogalmaz, amikor a lemondást kifejezett nyilatkozathoz, valamint alakszerűséghez köti és ilyen lemondásra a felperes részéről kétséget kizáróan nem került sor, ennek folytán alappal követelhet az alperestől szerzői jogdíjat. Nem volt jelentősége annak az alperesi érvelésnek sem, hogy igazgatósága idején a felperest semmi nem akadályozta meg abban, hogy szerzői jogainak érvényt szerezzen, a felperes a közalkalmazotti jogállásának megszűnését követően is érvényesítheti őket a Ptk. általános alapelveibe való ütközés nélkül.

A felperesnek járó jogdíjösszegezéséről a bíróság a Pp. 3. és 8. §-ának megfelelő módon kiiktatta a felperest a bizonyítási kötelezettségre és elmaradásának lehetséges következményére, és mivel az összegezés, illetve az ingó kiadás körében a felperes további nyilatkozatokat nem tett és bizonyítási indítvánnyal sem élt, helyesen alapozta ítéletét a rendelkezésére álló peradatokra. A döntésével azonban a másodfokú bíróság nem értett egyet.

Főszabályként a szerzőt megillető díjazást a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányba állítani, ennek az az indoka, hogy a jelenlegi szabály abból a

feltételezésből indul ki, hogy a felhasználó bevételt realizál, és azt ki is mutatja mint a jogdíj alapját. Ez a módszer azonban az adott jogvitában nem volt alkalmazható, mert a felperes csupán állította, de a Pp. 164. §-ának (1) bekezdésében megkívánt módon nem igazolta, hogy az alperes a könyveket értékesítette, sőt maga is azt állította, hogy a művek selejtezésre ítélve az alperes raktárában vannak, az alperesi előadás szerint a könyvek egy része ajándékozásra került. A szerzőnek azonban akkor is jár jogdíj, ha a mű felhasználása a felhasználó számára közvetlen vagyoni előnnyel nem jár.

Az elsőfokú bíróság helyesen indult ki abból, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint a könyvkiadásra vonatkozó pályázatokhoz készített költségvetésbe a személyi kiadások között honorárium került beépítésre, ami az 1 200 példányban megjelent „...” című könyv esetében 64 000, míg az 550 példányszámban kiadott „...” című alkotás esetében 93 000 forintot tett ki, de a számítás logikájával és az arányosítással nem értett egyet a másodfokú bíróság. A honorárium összege mellett értékelhető volt az is, hogy ezeket az összegeket a költségvetésbe a felperes maga állította be, közömbös volt azonban, hogy az alperes ténylegesen milyen módon vett részt a kiadásban vagy, hogy azzal valójában milyen költsége merült fel, mert ez döntően nem befolyásolhatta az őt terhelő szerzői jogdíj mértékét. Nincs jelentősége annak a fellebbezési hivatkozásnak sem, hogy a felperes kiadóként is részt vett a munkában, mivel a keresettel érvényesített szerzői jogdíj a mű felhasználása engedélyezése fejében a szerzőnek járó díjazás és nem a kiadói tevékenység ellenértéke. A felperes, aki a kiadás során intézményi vezetőként járt el, a perben kiadói jogokkal kapcsolatban nem érvényesített igényt, ezért ez az új hivatkozása a Pp. 235. §-ának (1) bekezdése szerinti tiltó szabályba ütközik, azt a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta. Mindezeket mérlegelve a fellebbviteli bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy a pályázati költségvetésben szerepeltetett honoráriumok a díjazással arányosnak tekinthetők, ezért ezeknek az összegeknek, összesen 157 000 forintnak, mint szerzői jogdíjnak a megfizetésére kötelezte az alperest.

A másodfokú bíróság nem látott lehetőséget arra, hogy az alperes szerzői jogdíj-tartozása könyvek kiadásával kerüljön elszámolásra, ennek a felperes nem jelölte meg a jogszabályi alapját, az alperes azt vitatta és az elsőfokú bíróság nem adta az ítéletben indokát. A felek eltérő megállapodása hiányában az általános szabályok szerint az alperes kötelezettsége a szerzői jogdíj pénzben történő kiegyenlítésére vonatkozik. A felperes kamatköveteléssel nem élt, erre tekintettel a másodfokú bíróság késedelmi kamatfizetési kötelezettséget nem írt elő.

Figyelemmel a 4 425 000 forintos pertárgyértékre és arra, hogy a felperes csupán 157 000 forint erejéig tekinthető pernyertesnek, megfelelően rendelkezett az elsőfokú bíróság a perköltség és az illeték viseléséről, ebben a körben alaptalan volt a fellebbezés.

Mindezek alapján a másodfokú bíróság a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alkalmazásával az elsőfokú bíróság ítéletét részben, a marasztalás módjának és

mértékének vonatkozásában megváltoztatta, ezt meghaladóan is elutasította a keresetet, míg a perköltség és illeték tekintetében pedig helybenhagyta.

A fellebbezés nem, a csatlakozó fellebbezés pedig csak kis részben vezetett eredményre, ezért az előlegezett költségekre és a pernyertesség-pervesztesség arányára tekintettel másodfokú eljárással felmerült költségeiket a Pp. 81. §-ának (1) bekezdése szerint a felek maguk kötelesek viselni.

A felperes az illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt fellebbezési illeték utólagos megfizetésére a 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdésében meghatározott módon köteles, míg az alperes személyes illetékmentessége folytán le nem rótt fellebbezési illetéket a 14. § értelmében az állam viseli.

Budapest, 2011. május 17.

. Lesenyei Terézia s.k.
a tanács elnöke

. Pullai Ágnes s.k.
előadó bíró

. Fülöp Györgyi s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:
bírószági ügyintéző